
Г л а с н и к
Етнографског института
Српске академије наука и уметности

LVIII (1)

Београд 2010

Г

Е

И

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LVIII

No. 1

Editor in chief:
Dragana Radojičić

Interantional editorial board:

Radost Ivanova, Elephterios Alexakis, Peter Slavkovsky,
Gabriela Kilianova, Milica Bakić-Hayden, Ingrid Slavec-Gradišnik, Marina Martynova

Editorial board:

Gojko Subotić, Sofija Miloradović, Jelena Čvorović, Ljiljana Gavrilović,
Ildiko Erdei, Aleksandra Pavićević, Lada Stevanović

The reviewers:

Aleksandar Loma, Ana Luleva, Miroslava Lukić-Krstanović, Mladena Prelić,
Jovanka Radić, Miroslava Malešević, Biljana Sikimić, Slobodan Naumović, Biljana
Marković, Dragana Antonijević, Branko Ćupurdija, Miloš Luković, Staša Babić, Rastja
Stolična, Prvoslav Radić

Secretary:
Marija Đokić

Accepted for publication by the reference of academician Vojislav Stanovčić, at the V
meeting of the Department of Social Sciences SASA, on June 1st 2010.

BELGRADE 2010

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LVIII

свеска 1

Главни и одговорни уредник:

Драгана Радојичић

Међународни уређивачки одбор:

Радост Иванова, Елефтериос Алексакис, Петер Славковски, Габриела Килианова,
Милица Бакић-Хејден, Ингрид Славец-Градишник, Марина Мартинова

Уређивачки одбор:

Гојко Суботић, Софија Милорадовић, Јелена Чворовић, Љиљана Гавриловић,
Илдико Ердеи, Александра Павићевић, Лада Стевановић

Рецензентски тим:

Александар Лома, Мирослава Лукић-Крстановић, Младена Прелић, Јованка Радић,
Мирослава Малешевић, Биљана Сикимић, Слободан Наумовић, Биљана Марковић,
Драгана Антонијевић, Бранко Ћупурдија, Милош Луковић, Сташа Бабић, Растја
Столична, Првослав Радић

Секретар уредништва:

Марија Ђокић

Примљено на V седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној 1. јуна 2010.
године, на основу реферата академика Војислава Становчића

БЕОГРАД 2010.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011–2636–804
eisanu@ei.sanu.ac.rs
www.etno-institut.rs

Рецензент:
академик Војислав Становчић

Лектор:
Софија Милорадовић

Превод на енглески:
Јелена Чворовић

Коректор:
Марија Ђокић

Техничка припрема
Београдска књига

Штампа:
Будућност, Нови Сад

Тираж:
500 примерака

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије

Део радова у овом Гласнику резултат је рада на пројектима:
Србија између традиционализма и модернизације – етнологија и антропологија
проучавања културних процеса (бр. 147020), *Антропологијско истраживање комуникације у*
савременој Србији (бр. 147021) и *Етнологијски: Савремени процеси у Србији, суседним*
земљама и дијаспори (бр. 147023), које је у целини финансирало МНТР РС.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /
главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) – Београд :
Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 – (Београд : Академска
издања). – 24 cm

Годишње
ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института
COBISS. SR-ID 15882242

Садржај

Summary

<i>Мирослава Малешевић</i> , Рађање олимпијског пламена: античка Грчка и европски идентитет (II)	7
<i>Miroslava Malešević</i> , Birth of Olympic Flame: Ancient Greece and European Identity (II)	24
<i>Ким Дихјанг</i> , Андрићева докторска дисертација у светлу односа Истока и Запада	27
<i>Kim Djihyang</i> , Andrić's Dissertation in the Contexts of East and West	37
<i>Александра Павићевић</i> , Смрт у медијима	39
<i>Aleksandra Pavićević</i> , Death in Media	55
<i>Тијана Цвјетићанин</i> , Чији „Рођак са села“? Идеолошко читање једног медијског текста	57
<i>Tijana Cvjetičanin</i> , Whose "Cousin From the Countryside"? Ideological Reading of a Media Text	67
<i>Ивана С. Башић</i> , Зашто се први мачићи у воду бацају? Иконичност лексема <i>мачка</i> и <i>који</i> (I)	69
<i>Ivana S. Bašić</i> , Why Do First Kittens End Up Down the Drain? An Iconic Meaning of the Lexema <i>Cat</i> and <i>Litter</i>	82
<i>Марина Симић</i> , <i>Виг</i> и <i>виђење</i> : режими знања и апропријација других у етнографским музејима и етнографском филму	85
<i>Marina Simić</i> , <i>Vision and Visuality</i> : Regimes of Knowledge and Appropriation of Others in Ethnographic Museums and Ethnographic Film	99
<i>Гордана Блајојевић</i> , Институционализоване хуманитарне акције и етничка дистанца на примеру Грка и Срба данас	101
<i>Gordana Blagojević</i> , Institutionalized Humanitarian Actions and Ethnic Distance Given in the Example of Greeks and Serbs Nowadays	110
<i>Јованка Рагић</i> , Род у природи, граматички и друштву	113
<i>Jovanka Radić</i> , Gender in Nature, Grammar and Society	127
<i>Сања Злајић-Новић</i> , Трансфер и контратрансфер у етнографским истраживањима	129

<i>Sanja Zlatanović</i> , Transfer and Counter-Transfer in Ethnographic Research	138
<i>Јована Диковић</i> , Метафоре у оквиру политичког дискурса	141
<i>Jovana Diković</i> , Metaphors in Political Discourse	155
<i>Весна Трифуновић</i> , Интернет као терен: пример сакупљања фолклорне грађе	157
<i>Vesna Trifunović</i> , Substituting Internet for a Traditional Fieldwork: Collecting Folklore Data on Internet	168
<i>Лага Сићевановић</i> , Између фикције и збиље, између историје и мита: <i>Медеја: ѝласови</i> Кристе Волф, Рецепција њене приче	169
<i>Lada Stevanović</i> , Medea in the Past and in the Present: (Re)constructing the Identity of a Woman and a Foreigner in the Novel <i>Medea</i> by Christa Wolf	184
<i>Јелена Чворовић</i> , Приче мачванских Рома: наратив као стратегија учења	185
<i>Jelena Čvorović</i> , Gypsy Stories: Narrative as a Teaching Stratagem	200
<i>Ивица Тодоровић</i> , Традиција поново. Стратегијски концепт савремених проучавања традиционалне духовне културе Срба – сажети осврт	201
<i>Ivica Todorović</i> , Again on Tradition: Strategic Concept of the Contemporary Studies of Traditional Serbian Spiritual Culture – a Brief Overview	214
Научна критика и полемика	
<i>Гордана Блајојевић</i> , Зборник радова са научног скупа Димитрије С. Лукатос и грчка лаографија (Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας Ο Δημήτριος Σ. Λουκάτος και η Ελληνική Λαογραφία, Δημοσιεύματα του Κέντρου έρευνας της Ελληνικής λαογραφίας, αρ. 27, Αθήνα 2008. 244 стр.)	217
<i>Лага Сићевановић</i> , Лидија Радуловић, Пол/род и религија, конструкција рода у народној религији Срба, Етнолошка библиотека, књига 42, Београд 2009.	219
<i>Драјана Рајковић</i> , Станислав Станковић, Границе призренско-тимочких говора у власотиначком крају, Лингвогеографска слика власотиначког краја	221
<i>Јована Диковић</i> , Данијел Синани, <i>Русаље</i> , Етнолошка библиотека књига 41, Српски генеалогски центар, Београд 2009, 336 стр.	226

Посебно је значајна његова књига *Увод у грчку лаографију*, која је објављена 1977. године, а која је касније доживела више издања.

Као научник и писац био је веома надарен, а једна од главних карактеристика његовог стила јесте обиље лаографских термина које је сам

стварао. Његови термини су шире ушли у грчку лаографију. Професор Лукатос је носилац многих међународних признања. Поменућу само награду *Herger* (Herder), којом га је 1981. године одликовао Универзитет у Бечу за његове заслуге у проучавању југоисточне Европе.

Гордана Благојевић

Лидија Радуловић: *Пол/род и религија, конструкција рода у народној религији Срба*, Етнолошка библиотека, књига 42, Београд 2009.

Књига Лидије Радуловић *Пол/род и религија* комплексна је студија заснована на истраживањима српске народне религије и обичаја, а у том смислу и свакодневног живота жене у традицијској култури, чиме се отвара историјска перспектива за ишчитавање механизма кроз које су функционисале родне улоге, као и родни стереотипи. Ауторка се у овој књизи бави, пре свега, конструкцијом рода у традицијској култури XIX и прве половине XX века, расветљавајући нам расподелу моћи између мушкараца и жена у том периоду. Својим веома минуциозним и свеобухватним истраживањем, Лидија Радуловић указује и на бројне начине на које је патријархална култура мобилисала религијска веровања, како би се даље продуковала и учвршћивала. Изврстан пример за то ауторка даје кроз анализу веровања и пракси везаних за ритуалну нечистоћу трудница и породилја. У религијском смислу моћне и опасне (а ово се заснивало на поштовању светости жене и њеној

вези са животом и смрћу), ове жене биле су оптерећене бројним забранама и религиозним прописима за адекватно понашање, који су имали за циљ да обезбеде здравље детета, а помоћу којих су, заправо, жене биле стављене под контролу. Ово је само један од примера бројних контрадикција у функционисању и расподели моћи кроз родноконструисане религијске прописе. Наиме, управо тамо где се чини да је женска моћ неприкосновена, она бива ускраћена, али и обрнуто. Реч је о оним аспектима ритуалног понашања које је постојало напоредо са доминантном религијом, а у којем су жене успевале да успоставе алтернативну моћ, која, како наглашава Лидија Радуловић, није могла радикално да измени друштвене односе, али је постојала, опстајала и доводила у питање постојећи поредак.

Детаљна и свестрана анализа традиционалних образаца и конструкције рода коју нуди ауторка веома је корисна не само за разумевање њиховог начина функционисања и

репродуковања, већ и за праћење и шире сагледавање њихових дисконтинуитета, а најалост, често и континуитета, све до савременог доба. На бројне континуитете ауторка и сама указује и реферира, отварајући нова питања и перспективе за будућа истраживања.

У прве две целине ове књиге (I *Од антиролологије жене, преко истраживања рода до истраживања религије и рода* и II *Теоријски ириситиу истраживању рода*), Лидија Радуловић умешта истраживање у добро осмишљен теоријски оквир, који полази од одличне и врло детаљне систематизације радова на тему рода и религије у светској етнологији и антропологији, али и оних који су публиковани на нашем језику (с освртом и на, за ову тему релевантне, радове сродних друштвених и хуманистичких дисциплина, као што су социологија и психологија), уз снажну поткрепљеност и веома вешто кретање кроз феминистичке теорије релевантне за ову тему. Ауторка наводи да феминистичка перспектива не само да је касно уведена у истраживања религије, него је и дуго, све до краја деведесетих година прошлог века западала у тешкоће недовољне проблематизације категорије рода, нејасних интерпретација, или пак недовољне критичности (пре свега у феминистичкој теологији). До заокрета је дошло у оном тренутку када се схватило да је у истраживањима религије из феминистичке перспективе неопходна интердисциплинарност, и то због чињенице да је реч о праксама које представљају комплексне социо-културне феномене, због чега перспектива нужно мора обухва-

тати различите хуманистичке и друштвене науке и савремене теорије. Управо у том смислу, приступ Лидије Радуловић је систематичан и свеобухватан, и то пре свега из угла савремене етнологије, антропологије, али и социологије, религијских и родних студија, а управо то ову књигу чини значајним делом за све оне које занимају ишчитавање родних дискурса и конструкција родних идентитета кроз синхронију или дијахронију, и то у било ком сегменту културе и друштва, а не само у религијском. Један од квалитета ове студије, који је вероватно повезан са ауторкиним педагошким радом, јесте и тај што нам кроз бројне теорије и примере објашњава на које се све начине конструише род (уз детаљну дискусију о томе шта род у теоријском смислу значи), и то у различитим сферама живота, и како га је све могуће посматрати у религији, а да се не запада у замке поједностављених закључака.

Поред тога, приказ и критички осврт на истраживања народне религије домаћих етнолога, систематизација радова са овом тематиком и наглашавање проблема контекстуализације и актуелизације начина на који се хришћанска традиција преплитала и преплиће са паганском (у III поглављу књиге *Народна религија: дискурси конструкције рода*) чине ову књигу неопходним штивом и за све оне који желе да се упусте у истраживања домаће религије.

Одредивши своју позицију у поменутом научном контексту, Лидија Радуловић је дефинисала свој метод истраживања као анализу религијских дискурса (хришћанских и не-

хришћанских) релевантних за конструкцију рода. У наредна четири поглавља ауторка се заправо бави анализом конкретних феномена кроз које се очитују родни односи у српском друштву XIX и прве половине XX века, и то пре свега оних који стоје у вези са женском сексуалношћу коју је друштво имало потребу да контролише управо због моћи која јој је приписивана (неке од тема су девичанство, материнство, магија). Један од алтернативних аспеката религије у коме је женска сексуалност очувала своју моћ јесте магија, која је наставила да постоји напоредо са хришћанством. Ово је отворило још једну важну тему за изучавање родне конструкције у религији, а то је демонологија, и то не само као домен у коме жене остају суверене, али опасне владарке (и то као припаднице приватне сфере, којима је такав статус у јавној сфери забрањен), већ као до-

мен у коме наставља да егзистира оно што хришћанство својим прописима забрањује и санкционише, а то је нерепродуктивна сексуалност (у том смислу нарочито занимљиво је поглавље о вампиру).

У овој студији је Лидија Радуловић на бројним примерима показала како је несумњиво да су традицијска религија и ритуали продуковали патријархалне односе и праксе, али да се ипак о апсолутној моћи мушкараца над женама не може говорити. Књига *Рог/џол и религија* је незаобилазно штиво за све оне који се баве темама религије и рода. Поред тога, свеобухватност тема, приступа и оригиналност добро поткрепљених закључака и интерпретација чине да читање ове књиге представља огромно задовољство и подстицај који су веома важни за свакога ко се бави било којом врстом истраживања и писања.

Лада Стевановић

Лингвогеографска слика власитиначког краја

Станислав Станковић, *Границе њризренско-џимочких џовора у власитиначком крају*, Институт за српски језик САНУ, Монографије 5, Београд, 2008, 247 страна

1. У издању Института за српски језик САНУ појавила се монографија мр Станислава Станковића: *Границе њризренско-џимочких џовора у власитиначком крају*, која је посвећена успомени на људске, педагошке, научне и културолошке погледе академика Божицара [Видојевића] Видоеског. Научно и технички добро опремљена,

књига је настала као резултат вишегодишњих истраживања у југоисточним пределима Републике Србије и садржи четири поглавља: I. *Власитиначки крај и њејови џовори, из лингвистичке џеографије, о истраживању* (11–54), II. *Призренско-џимочки џовори у власитиначком крају* (55–118), III. *Дијалекатски џекстџови*